

Odgojiteljev govor između standardnoga i zavičajnoga

Petras, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:802346>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Martina Petras

ODGOJITELJEV GOVOR IZMEĐU STANDARDNOGA I
ZAVIČAJNOGA

Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Martina Petras

ODGOJITELJEV GOVOR IZMEĐU STANDARDNOGA I
ZAVIČAJNOGA

Diplomski rad

Mentor rada:
doc. dr. sc. Jelena Vignjević

Zagreb, rujan, 2021.

SAŽETAK

Dijete svoj govor i komunikaciju usvaja, uči i razvija od rođenja. Dijete usvaja govor od svojih govornih modela. Prvi djetetov model su djetetovi primarni skrbnici odnosno roditelji, ali i okolina u kojoj dijete odrasta. Polaskom u vrtić širi se djetetova okolina i komunikacija s odraslim osobama te odgojitelj postaje važan dio djetetova života, odnosno rasta i razvoja. Stoga je bitno da odgojitelj bude dobar jezični model i u razvoju djetetova govora. Odgojitelj s djetetom komunicira verbalnim i neverbalnim načinom koristeći se prvenstveno „JA-porukama“. Osim s djetetom, odgojitelj komunicira i s ostalim sudionicama odgojno-obrazovnog procesa, a njegov govor se očituje i u pisanju pedagoške dokumentacije te prilikom posjeta, šetnji i izleta s djecom. Odgojitelj mora neprestano razvijati komunikacijske vještine i sposobnosti kako bi ostvario dobru suradnju kako s djecom tako i s njihovim roditeljima. Odgojitelj se u svom radu koristi hrvatskim standardnim jezikom, no radeći u dječjem vrtiću koji je dio lokalne zajednice i dijeli njezina obilježja, pa i jezična, te s djecom koja dolaze u vrtić kao govornici onoga idioma koji se koristi u toj zajednici, i odgojitelj će se povremeno, ovisno o komunikacijskoj situaciji, koristiti i dijalektnim načinom komunikacije.

Rad opisuje obilježja djetetova govora i komunikacije te odgojiteljeva govora i njegovih komunikacijskih vještina i sposobnosti u odgojno-obrazovnom radu. Rad donosi i istraživanje provedeno u svibnju 2021. godine u kojem je sudjelovalo 74 ispitanika odnosno odgojitelja dječjih vrtića na području Podravine, odnosno Koprivničko-križevačke županije. Cilj istraživanja bio je ispitati odgojitelje o korištenju hrvatskog standardnog jezika i kajkavskog narječja u odgojno-obrazovnom radu. Ispitalo se koriste li se odgojitelji u svom radu više kajkavskim narječjem ili standardnim jezikom te se istraživalo mišljenje odgojitelja o upotrebi i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnim ustanovama. Također, željelo se ispitati postoji li razlika u korištenju kajkavskog narječja s obzirom na dob ispitanika i radno iskustvo. Ispitanici su ispunjavali internetskim putem anketni upitnik, a statistička obrada podataka napravljena je u programu IBM SPSS Statistics 20. Rezultati istraživanja pokazuju kako se odgojitelji u svom radu više koriste hrvatskim standardnim jezikom te da ne postoji razlika u korištenju kajkavskog narječja s obzirom na dob i radno iskustvo ispitanika. Isto tako, rezultati su pokazali neutralan stav ispitanika o korištenju i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnom radu.

Ključne riječi: dijete, odgojitelj, govor, komunikacija

SUMMARY

The child adopts, learns and develops his speech and communication from birth. The child learns speech from his speech patterns. The first child's model is the child's primary caregivers or parents, but also the environment in which the child grows up. Going to kindergarten expands the child's environment and communication with adults, and the educator becomes an important part of the child's life, or growth and development. Therefore, it is important for the educator to be a good language model in the development of the child's speech as well. The educator communicates with the child in a verbal and non-verbal way, using primarily "I-messages". In addition to the child, the educator communicates with other participants in the educational process, and his speech is reflected in the writing of pedagogical documentation and during visits, walks and trips with children. The educator must constantly develop communication skills and abilities in order to achieve good cooperation with both children and their parents. The educator uses the Croatian standard language in his work, but working in a kindergarten that is part of the local community and shares its characteristics, including language, and with children who come to kindergarten as speakers of the idiom used in that community, the educator will occasionally, depending on the communication situation, use the dialect method of communication.

The paper describes the characteristics of the child's speech and communication and the educator's speech and his communication skills and abilities in educational work. The paper also brings a survey conducted in May 2021 in which 74 respondents, kindergarten teachers, in the Podravina, Koprivnica-Križevci County, participated. The aim of the research was to examine educators on the use of the Croatian standard language and the Kajkavian dialect in educational work. It examined whether educators use the Kajkavian dialect or the standard language in their work, and the opinion of educators on the use and nurturing of Croatian dialects in educational institutions. Also, they wanted to examine whether there is a difference in the use of the Kajkavian dialect with regard to the age of the respondents and work experience. Respondents filled out a survey questionnaire online, and statistical data processing was done in IBM SPSS Statistics 20. The results of the research show that educators use more Croatian standard language in their work and that there is no difference in the use of Kajkavian dialect with regard to age and work respondent experience. Also, the results showed a neutral attitude of the respondents about the use and nurturing of Croatian dialects in educational work.

Key words: child, kindergarten teacher, speech, communication

SADRŽAJ

1	UVOD	1
1.1	Osnovne napomene o djetetovu govoru	2
1.2	Dječja komunikacija i njezino poticanje	4
2	ODGOJITELJEV GOVOR I KOMUNIKACIJA	6
2.1	Komunikacija odgojitelja s djecom	6
2.1.1	Odgojiteljeva komunikacija s djecom tijekom različitih aktivnosti u vrtiću.....	10
2.2	Komunikacija odgojitelja s roditeljima	12
3	PRIKAZ ISTRAŽIVANJA	14
3.1	Metodologija istraživanja	14
3.2	Cilj istraživanja.....	14
3.3	Hipoteze.....	14
3.4	Uzorak ispitanika	15
3.5	Instrument istraživanja	17
3.6	Statistička obrada podataka	18
3.7	Rezultati istraživanja	19
3.8	Rasprava	29
4	ZAKLJUČAK	31
	LITERATURA.....	33
	PRILOZI.....	35
	POPIS TABLICA I SLIKA.....	40
	IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA	41

1 UVOD

Govorni razvoj djeteta počinje već u prvim danima njegova života, zajedno sa spoznajnim i socijalnim razvojem. Usvajanje i razvoj govora, kao i izgovaranje prve riječi, rezultat je socijalnog, kognitivnog i govornog razvoja te se njega može poticati samo ako se djeluje na cjelokupni razvoj djeteta. Za cjelokupni razvoj djeteta bitna je i ona najranija komunikacija između odrasloga, koji zadovoljava fiziološke potrebe djeteta i potiče razvoj svih njegovih osobina, i samog djeteta. Razvoj govora doživljava prvi kvalitetni skok kada dijete počinje prevoditi vlastita iskustva koje je steklo u interakciji s objektima i odraslima u verbalni kod, što ujedno znači da je govor izravno povezan sa spoznajnim razvojem. Za psihički razvoj djeteta osnovni je uvjet socijalna interakcija i komunikacija. Uloga odraslog u početnoj interakciji i komunikaciji jedan je od odlučujućih faktora u cjelokupnom razvoju djeteta. Prvo uspostavljanje interakcije djeteta s odraslim ne mora nužno biti s majkom. Ono može biti s bilo kojom drugom osobom koja je osjetljiva na signale djeteta jednako kao i majka. Osjetljivost na signale znači ne samo primijetiti signale već otkriti njihovo značenje i reagirati na njih (Miljak, 1987).

Komunikacija, osim što je vještina za uspostavljanje odnosa, ona je i preduvjet izgradnje socijalne kompetencije i integracije jedinke u društveno okruženje, ona je značajna za čovjekov razvoj, pa se čovjek s razlogom smatra komunikacijskim bićem (Tatković, Diković i Tatković, 2016).

Odgoj kao interakcijsko-komunikacijski proces smješta se u međuljudske odnose. Interakcija podrazumijeva međusobno djelovanje osoba, zauzimanje stavova i određivanje ponašanja, dok komunikacija podrazumijeva interakciju putem znakova, proces stvaranja značenja i proces uzajamne razmjene značenja. U odgojnom procesu komunikacijski odnos je potreban da bi se uopćeno i generalizirano znanje, iskustvo i vrijednosti prenijelo iz prethodnih generacija na mlađe (Bratanić, 1993).

Interpersonalna komunikologija znanstvena je disciplina koja se bavi problematikom interpersonalnog komuniciranja, a interpersonalna komunikacija namjerno je ili nenamjerno, svjesno ili nesvjesno, planirano ili neplanirano slanje, primanje i djelovanje poruka unutar komunikacije „licem u lice“. Nabrojene sastavnice interpersonalne komunikacije bitne su u odgojno-obrazovnom radu između odgojitelja i djece (Brajša, 1993). Odgojitelj je pritom djeci i govorni uzor, pa se od njega traži uzoran standardnojezični govor, ali je odgojitelj i onaj koji vjerodostojnim govorom odgaja djecu za brojne vrijednosti, pa i za vrijednost kulturne i jezične baštine te identiteta. U tim se kompleksnim okolnostima odgoja i

obrazovanja djece, a ovisno o komunikacijskoj situaciji, odgojitelji priklanjaju malo standardnom, a malo dijalektnom načinu komunikacije s djecom.

Rad je podijeljen na dva dijela. Prvi je dio kontekstualizacija istraživanja, pa je posvećen obilježjima odgojiteljeva govora i komunikacije u vrtiću kao odgojno-obrazovnoj javnoj ustanovi. Drugi dio donosi rezultate provedenoga istraživanja te njihovu analizu.

Temu diplomskog rada odabrala sam jer sam i sama iz kajkavskoga govornog područja te radim u vrtiću u kojem se djeca u govoru primarno koriste kajkavskim narječjem. Kao odgojiteljica nastojim biti djeci govorni uzor za standardnojezični govor, no svjesna sam da u ponekim trenucima tijekom rada prelazim na kajkavsko izražavanje, stoga su me zanimali odgovori i mišljenja odgojitelja o korištenju, upotrebi i njegovanju kajkavskog narječja u odgojno-obrazovnom radu. Sudionici istraživanja bili su odgojitelji s područja Podravine, točnije Koprivničko-križevačke županije.

1.1 Osnovne napomene o djetetovu govoru

Razvoj djetetova govora, kao složen proces, bio je predmet proučavanja psihologa, lingvista te ostalih srodnih stručnjaka. Najpoznatiji teoretičar kognitivnog razvoja, Jean Piaget smatra pokazao je kako je jezični razvoj djeteta ograničen spoznajnim razvojem i zbog toga će postojati područja jezika koja će dijete svladati tek nakon što dospije do određene razine kognitivnog razvoja. Stajalište Lava Vygotskoga o razvoju djetetova govora bilo je da je prvobitna funkcija govora funkcija priopćavanja, društvenog povezivanja i djelovanja i odraslih i djeteta na okolinu. B.F. Skinner, američki psiholog, tvrdio je kako djeca uče jezik pomoću uvjetovanih refleksa koji tvore osnovu njegove teorije učenja, a za teoriju su bitni poticaj ili podražaj i potkrepljivanje. Dok psiholog i lingvist, Noam Chomsky, smatra kako dijete ovladava jezikom zahvaljujući urođenoj sposobnosti (prema Prebeg-Vilke, 1991).

Prvi jezik kojim dijete ovladava od najranije dobi jest materinski jezik. Prebeg-Vilke (1991) navodi četiri aspekta usvajanja materinskog jezika:

- 1) usvajanje glasovnog sustava
- 2) upotrebu jezičnih oblika vlastitog jezika, tj. gramatiku
- 3) sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja, tj. semantiku
- 4) sposobnost da se upotrebom govora nešto uradi ili postigne, tj. da se komunicira.

Navedeni aspekti ovise jedan o drugome, odnosno neodvojivi su.

Materinski je jezik zapravo prvi jezik koji dijete prihvaća jer je to jezik kojim se govori u obitelji. U obiteljskom ozračju, u kojem se dijete u najranijoj dobi najčešće nalazi, dijete „usvaja jezik jer je on sastavni dio gotovo svake situacije u kojoj se dijete nalazi i jer uči da se ponaša kao drugi članovi njegove zajednice, jer je on dio njihovih razgovora, njihova interesa i njihove brige“ Pribeg-Vilke (1991, str.72). Stoga su roditelji djeci primarni jezični uzor pomoću kojeg dijete ovladava jezikom.

Kod većine djece put jezičnog razvoja je sličan, no ipak, raznolikost usvajanja jezika ovisi o dječjem stilu, temperamentu i osobnosti. Za razvoj djetetova govora bitan čimbenik je i obiteljsko i jezično podrijetlo. Prvih šest godina djetetova života najbolje je razdoblje da dijete usvoji sposobnost služenja jezikom. Jezik je djetetova primarna spona s roditeljima i drugim ljudima, put u obitelj i kulturni život, način samoizražavanja te sredstvo zadovoljavanja djetetovih potreba (Apel i Masterson, 2004). Osim pogodne ljudske okoline u kojoj se govori, za razvoj govora važni su i nasljedni čimbenici koji su preduvjet za učenje govora. To su karakteristike razvoja mozga koje postoje u djetetovu mozgu od 1. do 4. godine, a nakon toga nestaju. Dijete u toj dobi može naučiti bilo koji jezik. Nauči li dijete jezik kojim govori okolina u kojoj odrasta, kasnije može naučiti i druge jezike, ali to učenje neće biti iste kvalitete i brzine kao u ranom razdoblju razvoja, tj. prvih nekoliko života (Petz, 2006).

Za usvajanje govora i njegov daljnji razvoj, kao i za cjelokupan djetetov razvoj, važno je uspostavljanje interakcije i komunikacije odraslog s djetetom, posebno u predškolskom razdoblju (Miljak, 1987). Zbog toga roditelji često podsvjesno, a ne iz pedagoških razloga, modificiraju i pojednostavljaju govor kako bi ih djeca što bolje razumjela. Modificiran i pojednostavljen govor odraslih utječe na razvoj dječjega govora odnosno olakšava ga. Odrasli prilagođavaju govor prema djetetu na svim razinama: leksičkoj, gramatičkoj, glasovnoj i uporabnoj. Dokaz tome je postajanje maminskoga jezika (engl. *baby talk*) koji se razlikuje od obitelji do obitelji zbog svojih posebnosti i korištenje elementa govora koje je samo dijete upotrijebilo u razvoju svoga govora. Starija braća i sestre također modificiraju svoj govor kada ga upućuju mlađoj braći ili sestrama (Prebeg-Vilke, 1991).

Dakle, ljudska okolina u kojoj postoje razni govorni poticaji čini preduvjet za aktivan djetetov rječnik. Djetetova jezična spretnost razvija se kroz razgovor s odraslima stoga odrasli moraju govoriti gramatički ispravno jer predstavljaju model prema kojem dijete uči i uočava jezična pravila pa ih i primjenjuje (Rade, 2005).

1.2 Dječja komunikacija i njezino poticanje

Djetetova sposobnost upotrebe jezika razvija se u svakodnevnoj komunikaciji s roditeljima i drugim članovima obitelji. Djeca uče jezik slušajući druge te tako nastoje zadovoljiti očekivanja i nade koji drugi polažu u njih (Prebeg-Vilke, 1991).

Ljudski govor ne može se razviti bez ljudske afektivne njege. Govor nastaje od prvog djetetovog plača i to je djetetov nesvjesni komunikativni akt. Recipročan dodir prva je izravna komunikacija između djeteta i majke. Intelektualnim razvojem, komunikacija se razvija i dalje te dijete počinje komunicirati osmijehom, a zatim dolazi i do proizvodnje prvih glasova koji proizlaze iz fiziološkog stanja djeteta. Beba ritmom, intonacijom, pauzama i svojim tijelom komunicira s okolinom i prije nego što navrší šest mjeseci. Afektivna okolina s bebom komunicira upotrebljavajući mogućnosti svojeg razvijenog jezika. Afektivnost je osnovni uvjet postojanja ljudskog života jer ona stvara mogućnost komunikacije i interakcije između bebe i okoline (Guberina, 1991).

Rana komunikacija razdoblje je u kojem se usvajaju vještine koje omogućuju proces razmjene obavijesti, odnosno slanja poruka i odgovaranja. Rana komunikacija povezuje se s ranim djetinjstvom, odnosno s prvih šest godina života. Rana komunikacija obuhvaća predjezično razdoblje, do 2 godine, te razdoblje jezične komunikacije, tj. od 2 do 6 godina. U ranoj komunikaciji treba razlikovati je li komunikacija intencijska ili predintencijska. Predintencijska komunikacija je razdoblje u kojem djeca nisu naučila namjerno slati poruke okolini, već odrasli tumače dječje poruke na osnovi djetetova ponašanja i emocionalnih znakova. Intencijska, odnosno, namjerna komunikacija označava razdoblje izvođenja djetetova ponašanja s namjerom da se izazove određena promjena u socijalnoj okolini. Rana komunikacija je važna za sve aspekte ljudskog razvoja te ona ima obilježja koja se mogu rano uočiti, a ona imaju snagu za nastajući razvojni profil djeteta (Ljubešić i Capanec, 2012).

Usvajanje jezika u ranoj dobi događa se prilikom izlaganja jezično-komunikacijskim situacijama u kojima se olakšava usvajanje i omogućuje razvoj govornikova leksičkoga sustava (bogaćenje rječnika), gramatičkoga sustava (jezična struktura) i glasovnog sustava. To je način za poticanje razvoja temeljnih jezičnih djelatnosti koje su nužne za uspješnu komunikaciju. Materinski jezik komunikacijska je osnovica pomoću koje dijete usvaja znanje o svijetu i o sebi samome. U odgoju i obrazovanju djece on je predmet poučavanja od početka pa do kraja obveznog obrazovanja, ali je i sredstvo za ovladavanje svim drugim obrazovnim sadržajima. Materinski je jezik i važan popratni čimbenik kognitivnog razvoja kao i temelj za izgradnju djetetove socijalne kompetencije.

Pavličević-Franić (2007) ističe kako je dijete motivirano za sporazumijevanje s okolinom pa ono materinski jezik usvaja bez većih poteškoća. Jezična komunikacija u predškolskoj fazi govornoga razvoja sadrži elemente ugodne, spontane i stvaralačke aktivnosti. Sudionici odgoja i obrazovanja djece trebaju imati razvijene komunikacijske sposobnosti na razini funkcionalne primjene (komunikacijska kompetencija ili znanje jezika), kao i lingvističko znanje na razini gramatičke normativnosti (lingvistička kompetencija ili znanje o jeziku). Djeca već u ranoj fazi jezičnog učenja shvate da pri komunikaciji postoji pravilnost, tzv. logika govora koja je razina pragmatične jezične kompetencije u predškolskoj dobi i mlađim razredima osnovne škole. U predškolskom razdoblju dijete uglavnom komunicira na svome organskom idiomu (zavičajnom govoru, sociolektu) koji je više ili manje različit od standardnoga jezika. Standardni jezik dijete počinje usvajati uključivanjem u odgojno-obrazovne institucije. Odstupanja i otkloni od standardnoga jezika u ranom jezičnome razvoju očituju se u govorenome jeziku, a posljedica su prijenosa elemenata i zakonitosti iz zavičajnoga idioma u korpus standardnoga jezika koje dijete još nije dovoljno usvojilo.

Blaži (1994) ističe kako djecu treba osposobiti za samostalno komuniciranje u različitim situacijama s djecom i odraslima s kojima nisu bliski i koji im nisu od ranije poznati. Tomasello, Conti-Ramsden i Ewert (1990 prema Blaži, 1994) ističu kako majke, za razliku od očeva, svoj govor više prilagođavaju djetetu pa tako očevi predstavljaju djeci komunikacijski izazov pripremajući ih na taj način na komuniciranje sa širom govornom zajednicom u kojoj je dijete suočeno s manje poznatim i bliskim osobama što se odražava i na sam govorni razvoj djeteta.

2 ODGOJITELJEV GOVOR I KOMUNIKACIJA

Članak 4. *Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju* navodi da se odgojno-obrazovni rad u dječjim vrtićima obavlja na hrvatskome jeziku i latiničnom pismu. (*Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju* NN 10/97 (NN 98/19)). Hrvatski jezik uključuje sve njegove organske idiome (sve govore i dijalekte čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja) te standardni hrvatski jezik. Nije stoga posve jasan navedeni zakon, no kako su dječji vrtići javne i obrazovne ustanove, podrazumijeva se da se odgojitelji u komunikaciji koriste standardnim hrvatskim jezikom kao službenim u Republici Hrvatskoj. S obzirom na to da je odgojitelj jezični uzor za djetetovo ovladavanje standardnim jezikom, odgojitelj se u komunikaciji s djecom koristi primarno standardnim jezikom.

U nekim se segmentima svoga rada odgojitelj koristi isključivo standardnojezičnom komunikacijom, na primjer u pisanju pedagoške dokumentacije i u komunikaciji sa stručnim suradnicima. Pedagoška dokumentacija piše se administrativno-poslovnim stilom što podrazumijeva slijedeća obilježja: jednostavnost, jasnoću, točnost, potpunost, ujednačenost, eksplicitnost, kratkoću, određenost, terminološkičnost, stilsku neobilježnost i klišeiziranost. Poznavanje materinskog jezika u njegovom standardnom obliku treba biti jedna od općih kompetencija odgojno-obrazovnih djelatnika, tj. odgojitelja jer se tim jezikom koriste i trebaju se koristiti svakodnevno u svom radu. (Patekar, 2015)

Ipak, primarna je u odgojiteljskoj profesiji odgojiteljeva komunikacija s djecom, a potom komunikacija s roditeljima. U nastavku teksta detaljnije će se predstaviti obilježja svakog od tih segmenata odgojiteljeve profesionalne komunikacije.

2.1 Komunikacija odgojitelja s djecom

Bitan faktor u razvoju djetetova govora svakako je komunikacija s roditeljima, ali i s odgojiteljima te svim ostalim sudionicima koji su u interakciji s djetetom. Prije svega, bitno je istaknuti što je komunikacija i koji su preduvjeti dobre komunikacije općenito, te u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja.

Komunikacija je složeni socijalni, pedagoški i psihološki proces pomoću kojega osoba predstavlja sebe te uspostavlja odnose s drugima. *Tatković, Diković i Tatković (2016, str. 11): „Preduvjeti uspješne komunikacije su: samopoštovanje i slika o sebi, otvorenost, ljubaznost i toplina, izbjegavanje stereotipa i predrasuda.“*

Komunikacija odgojitelja s djecom, kao i komunikacija uopće, dijeli se na verbalnu i neverbalnu, pri čemu verbalna podrazumijeva stvarno izgovorene riječi dok neverbalna

komunikacija uključuje i glasovno i neglasovno ponašanje. Tubbs i Moss (1977 prema Bratanić, 1993, str. 100) navode pet karakteristika uspješne komunikacije: „razumijevanje, zadovoljstvo, utjecaj na stavove, oplemenjivanje odnosa, izazivanje akcije.“

Komunikacijske vještine izuzetno su važne za rad s ljudima u bilo kojem području društvenoga života, bitna su sposobnost svake osobe i predstavljaju temelj uspješne komunikacije. Tatković i sur. (2016, str. 57) navode da su komunikacijske vještine: „slušanje, postavljanje pitanja, empatija, asertivnost, osjetljivost za standarde odnosa, poznavanje situacije, samopraćenje, uključenost i upravljanje interakcijom, fleksibilnost ponašanja i druge.“

Navedene komunikacijske vještine mora posjedovati i odgojitelj. Odgojitelj treba imati razvijene komunikacijske sposobnosti kako bi ostvario suradnički odnos s djecom i njihovim roditeljima prožet međusobnim povjerenjem i razumijevanjem. Odgojitelj mora nastojati prilagođavati komunikacijske postupke s razvojnim mogućnostima djeteta Lučić (2007). On svakodnevno prolazi kroz razne situacije te svoju komunikaciju i komunikacijsko ponašanje mora znati prilagoditi određenom trenutku i situaciji. Stoga je važno da odgojitelj neprestano razvija i poboljšava svoje komunikacijske vještine kako bi znao pristupiti djetetu te s njime ostvariti odnos povjerenja, a isto tako, kroz svakodnevnu komunikaciju stvoriti suradnički odnos s djetetovim roditeljima.

Odgojitelj mora biti svjestan potrebe za njegovanjem svoje govorne kulture te voditi računa o artikulaciji, intonaciji i tehnici disanja prilikom pričanja, recitiranja i pjevanja. Samopoštovanje i samopouzdanje povećava se uspješnom komunikacijom. Odgojiteljev jezik mora biti jasan i konkretan, izrečene tvrdnje direktne, izgovorene rečenice potpune, ponavljanje je poželjno, kao i s vremena na vrijeme zašutjeti (Kinder, 2014).

Kinder (2014) navodi 10 komunikacijskih pravila za odgojitelje:

1. Djetetu treba smiješak roditelja i odgojitelja!
2. Dijete treba pažljivo slušati!
3. S djetetom treba koristiti njegov govor!
4. Budite znatiželjni i pitajte!
5. Dijete treba uzor i primjer.
6. Tražite od djeteta što ono može izvršiti.
7. Sva traženja pretvorite u molbe.
8. Koristite slikovite priče i smislene analogije.
9. Uvažavajte ličnost djeteta.
10. Budite uvijek dostupni djetetu za razgovor

U skladu s tim komunikacijskim pravilima može se zaključiti kako je u odgojiteljevu radu bitna i verbalna i neverbalna komunikacija, dobar model i uzor po kojem će dijete razvijati svoj govor. Isto tako s djetetom treba koristiti njegov govor stoga je važno da odgojitelj svoj govor prilagodi komunikacijskoj situaciji i djetetu pristupi na njemu razumljiv način što svakako, ponekad, podrazumijeva i upotrebu djetetu razumljivog dijalekta kako bi se ostvarila bolja komunikacija i odnos s djetetom.

Bašić, Hudina, Koller-Trbović i Žižak (1994) govore o integralnoj metodi koja ima za cilj utjecati na socijalno i emocionalno područje i proces razvoja i sazrijevanja djece predškolske dobi. Humanistički pristup je njen teorijski okvir koji se temelji na komunikacijskom procesu. Komunikacijski proces podrazumijeva odnose koji se događaju kroz redovita socijalna susretanja s određenim ljudima, kroz određeno razdoblje, s perspektivom trajanja u budućnosti. Odgojne situacije su situacije susretanja odraslih s djecom, stoga odrasli odgajaju i kroz slušanje i govorenje.

Kinder (2014) navodi tri pravila uspješne komunikacije koje ističu psiholozi:

1. Djetetu morate dopustiti da svoje osjećaje izrazi bez prekidanja, ispravljanja, neslaganja. Sve manje od toga guši komunikaciju.

2. Izjave ne započinjati s „ti“, nego govoriti o vlastitim osjećajima (ja-poruke).

3. Izbjegavati upotrebu dviju riječi koje guše svaku komunikaciju: „uvijek“ i „nikada“.

Jedno od navedenih pravila jest da u komunikaciji s djetetom treba koristiti ja-poruke, a one moraju sadržavati: opis – imenovanje ugrožavajućeg ponašanja, posljedice djetetova ponašanja za odraslu osobu te opis osjećaje koje je to ponašanje, zajedno s posljedicama, izazvalo kod odrasle osobe. Na taj način odrasla osoba progovara o sebi i učincima djetetova ponašanja na sebe, ne koristi ti-poruke čije je obilježje okrivljavanje djeteta.

Odnos s djetetom daje i puno prilika za govorenje, odnosno jednosmjernu komunikaciju. Govor se najčešće javlja u naredbama i uputstvima pa se tako djeluje na tuđe ponašanje. U odnosu s djecom i sama pitanja ponekad imaju oblik naredbe. No za kvalitetan odnos odgojitelja s djetetom bitan je razgovor jer je on dvosmjernan proces razmjene poruka različitih sadržaja i značenja te razumijevanja tih poruka, ali isto tako i prihvaćanja poruka druge osobe. Kvalitetan razgovor dovodi do dogovora. Dogovor je komunikacijski modalitet kojem je cilj postići suglasnost u vezi sa sadržajem komunikacije u kojem će obje strane biti zadovoljne, a odnos sačuvan i neugrožen. Povratna informacija, tj. verbalni ili neverbalni odgovor na nečije ponašanje neposredno nakon tog ponašanja (Bašić i sur., 1994) nužna je u izgradnji dobrih odnosa, pogotovo u grupnim situacijama.

Temeljno i neizostavno sredstvo odgojiteljeva rada jest riječ jer se djeca govorom i razgovorom odgajaju i podučavaju. Živa riječ važna je u procesu odgoja. Odgojiteljevo djelovanje zahtijeva visoku razinu govorničkih i komunikacijskih sposobnosti, a to je vrlo izazovno, zahtjevno i teško. Govor je jedna od komunikacijskih vještina odgojitelja, a njime se želi izgraditi pozitivan međuljudski odnos sa svim dionicima odgojno-obrazovnog procesa kako bi se stvorilo zdravo ozračje i dobri odnosi u dječjem vrtiću. Odgojitelj je javni govornik te on svojim govorom dijete, roditelja ili suradnika uvjerava te im prenosi spoznaje, stavove i ideje. Odgojitelj svoj govor mora prilagoditi spoznajnim mogućnostima, predznanju i sposobnostima djece kojoj se obraća. Odgojiteljeva riječ je vjerodostojna, stručna, jasna, blaga, pravodobna, ona ne laska, poštuje dijete i njegovo ljudsko dostojanstvo, primjerena je dobi i osobnim odlikama djeteta. Odgojitelj je odgovoran za svoju riječ, a u njegovoj riječi je ljubav prema odgajanju djece. Odgojitelj mora razviti svijest o odlikama dobri govora i visokoj razini komunikacijskih vještina jer na taj način stvara ozračje za razvoj pozitivnih odnosa u odgojno-obrazovnoj zajednici. Odgojiteljev govor sastoji se od tri temeljne odlike: jezične pravilnosti, jasnoće i ljepote, no prije svega, odgojiteljev govor je uzor po kojem dijete oblikuje vlastiti govor (Vignjević, 2020).

Zbog svega je navedenoga važno da odgojitelj bude svjestan da je on, između ostalog, djetetov govorni uzor. Govor i riječ koju odgojitelj koristi u radu s djecom, djeci ostaje usađena kroz cijeli život, stoga je važno znati prilagoditi svoj govor komunikacijskoj situaciji i djetetu. Odabirom djetetu razumljiva govora, što podrazumijeva i upotrebu dijalekta, odgojitelj se povezuje s djetetom, približava mu se i stvara povjerenje, a takav odnos važan je u svim trenucima.

Miljak (1987) ističe da je u odgojno-obrazovnom radu važno stvarati ozračje koje će poticati komunikaciju odraslih i djece u svim dimenzijama i na svim razinama.

Tatković i sur. (2016, str. 77):

Pedagoška komunikacija je proces stvaranja i razmjene informacija između odgojitelja i odgajanika s ciljem razvoja odgajanika. Komunikacija koja bi trebala prevladati u toj interakciji je komunikacija koja dopušta slobodno izražavanje učenika, potiče njegovu samostalnost, ali i komunikacija kojom učenici osjećaju odgovornost za svoje postupke. Takva se komunikacija može nazvati demokratskom komunikacijom.

Za razvoj govora i govorne komunikacije kod djece, preduvjet je komunikacija s odraslima koja mora biti prožeta strpljivošću, toplinom i mirnoćom (Kinder, 2014).

Miljak (1987) govori kako je uloga odgojitelja u uspostavljanju i razvoju govorne komunikacije posebno značajna. Prije svega, on je osoba s kojom djeca najviše vremena provode i s kojom najviše mogu komunicirati. Odgojitelj bi trebao biti tako stručno osposobljen (u prvom redu iz područja psihologije i pedagogije, da može poticati dječje razvojne sposobnosti.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) ističe kako odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnog te kulturnog i nacionalnog identiteta djeteta. Iako doba globalizacije zahtijeva da odgoj i obrazovanje oblikuje djetetov identitet u „građanina svijeta“, ali i da sačuva nacionalni identitet, društvenu, moralnu, jezičnu i duhovnu baštinu. Osim toga, rani i predškolski odgoj i obrazovanje trebali bi pridonijeti i razvoju djetetove kompetencije komuniciranja na materinskome jeziku. „U ranoj i predškolskoj dobi komunikacija na materinskome jeziku osnažuje se osposobljavanjem djeteta za pravilno usmeno izražavanje i bilježenje vlastitih misli, osjećaja, doživljaja i iskustava u različitim, za njega svhovitim i smislenim aktivnostima“ (*Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*, 2014, str. 27).

Komunikacija na materinskome jeziku uključuje i razvoj svijesti djeteta o utjecaju jezika na druge i potrebi uporabe jezika na pozitivan i društveno odgovoran način. Kurikulum navodi i kompetenciju „kulturalna svijest i izražavanje“ u kojoj ističe kako je bitan razvoj svijesti i razumijevanja djeteta o kulturnoj i jezičnoj raznolikosti Europe i svijeta kao i razvoj svijesti o lokalnoj, nacionalnoj i kulturnoj baštini i njihovu mjestu u svijetu. Sve te vrijednosti razvijaju se i u komunikaciji odgojitelja i djece, ali i u različitim aktivnostima kojima će djeca osvijestiti jezik kao način komunikacije različit u različitim komunikacijskim situacijama i na različitim prostorima.

2.1.1 Odgojiteljeva komunikacija s djecom tijekom različitih aktivnosti u vrtiću

Struktura djetetove interakcije i komunikacije dolaskom u predškolsku ustanovu znatno se mijenja, odnosno mijenjaju se uvjeti, kontekst i izloženost govoru odraslih te se povećava interakcija i komunikacija među vršnjacima i starijom djecom. Dijete je do dolaska u odgojno-obrazovnu grupu bilo orijentirano, najčešće, na jednu osobu (majku), s kojom je ostvarivalo socijalno-emocionalnu vezu i komuniciralo, a sada se to mijenja te može biti popraćeno traumama i frustracijama. Odgojitelj treba skratiti vrijeme frustracija neutralizirajući i ublažavajući te česte pojave i treba što prije uspostaviti socijalno-emocionalnu vezu sa svakim djetetom pojedinačno. Odgojitelj, u ranoj i predškolskoj dobi

djece, kao poticatelj interesantnijih igara sa kompleksnijim sadržajem, aktivno sudjeluje u toj igri te zahtijeva od djece više mentalnog napora, a time i verbalnog izražavanja što je preduvjet za uspostavljanje verbalne komunikacije među djecom, ali i između djece i odgojitelja.

Verbalna i neverbalna komunikacija kao i interakcija djece starije predškolske dobi, mnogo je veća nego u ranoj predškolskoj dobi. Djeci od 3 godine potreban je odgojitelj kao poticatelj igre i međusobne komunikacije jer je u toj dobi važna neposredna vanjska aktivnost za koju su potrebni i djeca i odgojitelji. Nakon treće godine dijete se oslobađa vanjske dominacije te govorna aktivnost između djece i odgojitelja te djece međusobno poprima izgled konverzacije kakvu vode odrasli. Komunikacija između odgojitelja i djeteta mora biti fleksibilna i povezana sa situacijom u kojoj se sudionici komunikacije nalaze, a odgojiteljeva pitanja trebaju biti jasna (Miljak, 1987).

Šagud (2015, str. 93) ističe: „Komunikacija u dječjim aktivnostima složena je i vrlo suptilna intersubjektivna forma između odgajatelja i djece. Njezina usmjerenost, razina vođenja i reciprociteta, dinamika te pozicioniranje djeteta implicitno otkriva vrijednosna utemeljenja odgajatelja u pedagoškoj praksi.“ Jednostranost i jednodimenzionalnost obilježja su tradicionalne i rigidne komunikacije u kojoj nema prostora za kritičku raspravu, uspostavljanje dijaloga i prihvaćanje višestrukih perspektiva. Komunikacija između odgojitelja i djece koja je fluidna i otvorena, ispunjena komentarima, pitanjima, objašnjenjima, opisivanjima, svrsishodnim ponavljanjima iskaza, predstavlja impuls i potporu djetetovu učenju i razvoju te kreativni i intelektualni izazov u samoinicirajućim i samoorganizirajućim aktivnostima. Istraživanje koje je provela Šagud (2015) pokazalo je kako odgojiteljeve komunikacijske kompetencije u radu s djecom moraju sadržavati sistematizirana znanja o dobroj komunikaciji koja su promjenjiva, relativna i kontekstualizirana, odnosno da su to razvijene vještine koje se doživljavaju kao dinamične i prilagodljive konkretnom odgojno-obrazovnom prostoru. Kvalitetan i kreativan odgojno-obrazovni proces treba pretpostavljati međusobnu komunikaciju djece kao i komunikaciju djece s odraslima koja se ostvaruje u posebno uređenom okruženju, samoinicirajućim i samoorganiziranim aktivnostima, ali i u aktivnostima koje vode odrasli kao i u igri i strukturiranim organizacijskim oblicima rada Šagud (2015).

Odgojitelj djeci pomaže, ne samo da usvoje određena znanja i vještine, već i da razviju komunikacijske vještine i međusobno surađuju. Bitno je naglasiti da kompetentan odgojitelj mora uvažavati individualne osobine svakog djeteta. Kroz uvažavanje želja, interesa, prihvaćanja različitosti te kroz zajedničku igru i aktivnosti djeca imaju priliku kvalitetno

komunicirati. Odgojitelji kao odgojno-obrazovni djelatnici imaju zadatak djecu poučiti kvalitetnoj komunikaciji, odnosno komunikaciji u kojoj se sugovornici uvažavaju i pažljivo slušaju (Vivodinac, 2008).

Osim izravnom komunikacijom, odgojitelj s djecom komunicira i kroz razne aktivnosti, igru i zadatke. Didaktička igra smatra se jednom od odrednica prilikom učenja i poučavanje hrvatskoga standardnoga jezika jer se učeći u igri uči brže i uz manji zamor (Pavličević-Franić, 2007). Navedena odgovarajuća interakcija djeteta i odgojitelja tijekom zajedničkog rada na različitim zadacima, pred polazak u školu, važna je jer djetetove razvojne mogućnosti postaju njegova stvarna razvojna postignuća (Milanović i sur., 2014). Stoga je važno da odgojitelj tijekom aktivnosti i igara iskoristi priliku za razvoj i bogaćenje dječjeg govora i rječnika jer kroz igru dijete, nesvjesno, najviše uči. Kroz igru i aktivnosti dijete uči nove riječi hrvatskog standardnog jezika, ali isto tako, odgojitelj govor prilagođava situaciji, stoga će povremeno upotrijebiti dijalekt kako bi dijete lakše shvatilo o čemu je riječ.

2.2 *Komunikacija odgojitelja s roditeljima*

U odgoju djece bitni su komunikacijski i drugi procesi koji su usmjereni na uspješno zadovoljavanje svih potreba. Za kvalitetu odgojno-obrazovnog rada bitno je partnerstvo vrtića i roditelja. Partnerstvo treba biti prožeto uzajamnom kvalitetnom komunikacijom, povjerenjem, otvorenošću, tolerancijom, uvažavanjem osobnih i profesionalnih kompetencija te poštovanjem stoga se obrazovni djelatnici moraju osposobiti za stjecanje komunikacijskih kompetencija i primjenu komunikacijskih vještina (Tatković i sur., 2016). Kako proizlazi iz rečenoga, odgojitelj komunikacijske vještine mora razvijati i zbog ostvarivanja suradničkog i partnerskog odnosa s roditeljima jer s njima ostvaruje svakodnevnu komunikaciju i razmjenu informacija o djetetu s kojim provodi veći dio dana. Stoga je važno da sve potrebne informacije roditeljima prenese na razumljiv način te da i u tim komunikacijskim situacijama prilagodi svoj govor, odnosno da se koristi hrvatskim standardnim jezikom ili dijalektom.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) u dijelu „Partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom“ navodi kako je nužno osigurati izravnu, kvalitetnu i ohrabrujuću komunikaciju između odgojitelja i roditelja jer su to osobe koje najintenzivnije skrbe o djetetu i njegovoj dobrobiti, a kroz ovakav oblik komunikacije informacije o djetetu nesmetano i dvosmjerno cirkuliraju. Otvorena, podržavajuća i ravnopravna komunikacija roditelja, odgojitelja kao i ostalih osoblja u ustanovi ima za cilj primjereno odgovoriti na individualne i razvojne potrebe djeteta, kao i osigurati potporu

njegovu cjelovitom razvoju. Djelatnici vrtića komuniciraju s obiteljima kontinuirano i na taj način saznaju dječje jake strane, interese i potrebe. Kvalitetna interakcija između odgojno-obrazovne ustanove i roditelja ostvaruju se ako su obje strane spremne na djelatno sudjelovanje.

Milanović i sur. (2014) govore kako odgojitelj prilikom komuniciranja s roditeljem treba izaći iz svoje primarne odgojiteljske uloge te kroz oči snimatelja predočiti zbivanja, svoje i djetetove oblike ponašanja koji su roditelju dragocjen podatak, pokazatelj i putokaz. Iskustvo odgojiteljeva rada s djecom te suradnja s roditeljima i sustručnjacima treba razmotriti kroz komunikacijske modele. Milanović i sur. (2014) ističu otvorenost, emocionalnu pismenost i aktivno slušanje kao bitne sastavnice kvalitetne i uspješne komunikacije između dvoje ili više ljudi jer one dovode do rješavanja problema, ali isto tako mogu promijeniti i preoblikovati stav. U kontaktu s djetetom, sa skupinom djece, roditeljima, kolegicama i drugim djelatnicima u vrtiću, bitno je dopustiti otvorenost u iskazivanju onoga što osoba osjeća i misli jer otvorenost vodi prema pridavanju važnosti onome što su drugi rekli, pokazali ili iskazali na bilo koji način. Emocionalna pismenost podrazumijeva iskazivanje osjećaja na razumljiv način kao i prepoznavanje i razumijevanje tuđih osjećaja. Emocionalno pismen odgojitelj u komunikaciji s roditeljima emocije pokazuje na socijalno prihvatljiv i roditelju razumljiv način, a isto tako prihvaća roditelja kao osjećajno biće i nastoji iščitati roditeljev emocionalni iskaz. Sposobnost aktivnog slušanja važna je i za odgojitelje, ali i za roditelje jer ona podrazumijeva odgovorno i usredotočeno slušanje što je važno zbog bitnih informacija o djetetu koje odgojitelj i roditelj razmjenjuju kroz svakodnevni susret i razgovor. Uz navedene sposobnosti, za uspješnu komunikaciju i kvalitetan odnos između roditelja i odgojitelja, bitna je i psihološka klima koja mora biti pozitivna i puna povjerenja jer se kroz nju stvara partnerski odnos. Kako proizlazi iz rečenoga, važno je da odgojitelj u komunikaciji s roditeljima uvijek aktivno sluša i stvara pozitivno ozračje te da bude otvoren, emocionalno pismen i spreman na suradnju, a sve zbog dobrobiti djeteta kojeg zajedno odgajaju.

3 PRIKAZ ISTRAŽIVANJA

3.1 Metodologija istraživanja

Ovo je istraživanje provedeno u svibnju 2021. godine. Ukupno je sudjelovalo 74 ispitanika na području Podravine, iz Koprivničko-križevačke županije. Svi ispitanici ispunjavali su internetskim putem anketni upitnik. Na početku upitnika ispitanicima je objašnjena tema i namjera istraživanja, a za svako pitanje dane su jasne upute kako pravilno odgovoriti. Sudjelovanje u istraživanju bilo je anonimno i dobrovoljno.

3.2 Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odgojitelje na području Podravine koji rade u odgojno-obrazovnim ustanovama, vrtićima, u Koprivničko-križevačkoj županiji, o korištenju kajkavskog narječja u svom odgojno-obrazovnom radu. Željelo se ispitati koriste li se odgojitelji u svom radu više kajkavskim narječjem ili standardnim hrvatskim jezikom te kojim se govorom služe u komunikaciji s roditeljima, stručnim suradnicima i prilikom posjeta, šetnji i/ili izleta te prilikom pisanja pedagoške dokumentacije. Ispitalo se i korištenje kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima te mišljenje odgojitelja o upotrebi i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnim ustanovama. Također, željelo se ispitati postoji li razlika u korištenju kajkavskog narječja s obzirom na dob ispitanika i radno iskustvo.

3.3 Hipoteze

Nakon definiranog cilja istraživanja, postavljene su istraživačke hipoteze. U nastavku su četiri hipoteze koje su postavljene u svrhu izrade ovog rada i provedbe istraživanja:

Hipoteza 1.: Odgojitelji u dječjim vrtićima na području Podravine u svom se radu više koriste standardnim hrvatskim jezikom negoli kajkavskim narječjem.

Hipoteza 2.: Odgojitelji stariji od 45 godina više koriste kajkavsko narječje u svom radu nego odgojitelji mlađi od 45 godina.

Hipoteza 3.: Ne postoji razlika u korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo odgojitelja.

Hipoteza 4.: Odgojitelji smatraju poželjnim korištenje i njegovanje hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnoj ustanovi.

3.4 Uzorak ispitanika

U istraživanju je sudjelovalo 74 ispitanika. Ciljana skupina bili su odgojitelji na području Podravine koji rade u odgojno-obrazovnim ustanovama, vrtićima, u Koprivničko-križevačkoj županiji. Uzorak ispitanika je 74 ispitanika ženskog spola (100%).

Tablica 1. Dob ispitanika

Dob ispitanika	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69
<i>f</i>	4	11	14	13	15	8	3	5	1	0
%	5.4	14.9	18.9	17.6	20.3	10,8	4.1	6.8	1.4	0.0

Tablica 2. Broj ispitanika do 44 godine života i nakon 45 godina života

Broj ispitanika do 44 godine života i nakon 45 godina života	20-44	45-69
<i>f</i>	57	17
%	77.0	23.0

Dob ispitanika grupirana je u skupine u razmaku od 5 godina (Tablica 1). Iz Tablice 1 vidljivo je kako najviše ispitanika ima u dobi od 40 do 44 godine života, najmanje u dobi od 60 do 64. U dobi od 30 do 44 godine života podjednak je broj ispitanika. Za potrebe istraživanja dob ispitanika grupirana je u dvije grupe: odgojitelji do 44 godine života i odgojitelji nakon 45 godina života (Tablica 2). Iz Tablice 2 vidljivo je kako do 45 godine života ima više ispitanika, njih 57 (77%), u odnosu na ispitanike nakon 45 godina života kojih je 17 (23%).

Tablica 3. Radno iskustvo ispitanika (u godinama)

Radno iskustvo ispitanika (u godinama)	0-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40
	<i>f</i>	22	10	8	12	11	5	3
%	29.7	13.5	10.8	16.2	14.9	6.8	4.1	4.1

Godine radnog iskustva ispitanika grupirane su u skupine u razmaku od 5 godina. Iz Tablice 3 je vidljivo kako najveći broj ispitanika, 22 (29,7%), ima od 0 do 5 godina radnog iskustva. Podjednak broj ispitanika je u rasponu od 6 do 25 godina radnog iskustva. Broj ispitanika pada od 26 do 40 godina radnog iskustva pa u skupini od 31 do 35 i u skupini od 36 do 40 godina radnog iskustva ima samo troje ispitanika (4,1%).

Tablica 4. Mjesto rada ispitanika

Mjesto rada ispitanika	<i>f</i>	%
Drnje	3	4.1
Đelekovec	2	2.7
Đurđevac	7	9.5
Ferdinandovac	5	6.8
Gola	0	0.0
Hlebine	1	1.4
Kalinovac	2	2.7
Kloštar Podravski	0	0.0
Koprivnički Bregi	0	0.0
Koprivnički Ivanec	1	1.4
Koprivnica	31	41.9
Legrad	0	0.0
Molve	3	4.1
Novigrad Podravski	0	0.0
Novo Virje	3	4.1
Peteranec	0	0.0

Podravske Sesvete	7	9.5
Rasinja	0	0.0
Reka	0	0.0
Sigetec	3	4.1
Virje	5	6.8
Ždala	1	1.4

Tablica 5. Područje Podravine u kojem ispitanici rade

Područje Podravine u kojem ispitanici rade	<i>f</i>	%
Koprivnička Podravina	42	56.8
Đurđevačka Podravina	32	43.2

U anketnom upitniku ispitanici su birali mjesta rada njihove odgojno-obrazovne ustanove odnosno vrtića (Tablica 4) na području Koprivničko-križevačke županije. Iz Tablice 4 vidljivo je kako najveći broj ispitanika dolazi iz Koprivnice, njih 31 (41,9%), što ne čudi jer je Koprivnica grad s najvećim brojem odgojno-obrazovnih ustanova, odnosno vrtića. Za potrebe ovog istraživanja, mjesta rada ispitanika podijeljena su na dva područja Podravine: Koprivničku i Đurđevačku (Tablica 5). Naime, manja mjesta gravitiraju kojemu od tih gradova, odnosno prema Koprivnici ili Đurđevcu, pa je stoga među stanovnicima poznata podjela na koprivničku i đurđevačku Podravinu. U koprivničkoj su Podravini mjesta: Drnje, Đelekovec, Gola, Hlebine, Koprivnički Bregi, Koprivnički Ivanec, Koprivnica, Legrad, Novigrad Podravski, Peteranec, Rasinja, Reka, Sigetec i Ždala. U đurđevačkoj su Podravini: Đurđevac, Ferdinandovac, Kalinovac, Kloštar Podravski, Molve, Novo Virje, Podravske Sesvete i Virje. Iz Tablice 5 vidljivo je kako više ispitanika dolazi iz koprivničke Podravine, njih 42 (56,8%) što se dalo i zaključiti s obzirom da je najviše ispitanika navelo Koprivnicu kao mjesto rada. Iz đurđevačke Podravine dolazi 32 ispitanika, odnosno njih 43,2%.

3.5 Instrument istraživanja

Za provedbu istraživanja napravljen je anketni upitnik (Prilog 1) od 15 pitanja. Pet pitanja odnosila su se na obilježja ispitanika, što je uključivalo: spol, dob, radno iskustvo (u godinama) te mjesto rada ispitanika. Šest pitanja odnosilo se na upotrebu standardnoga

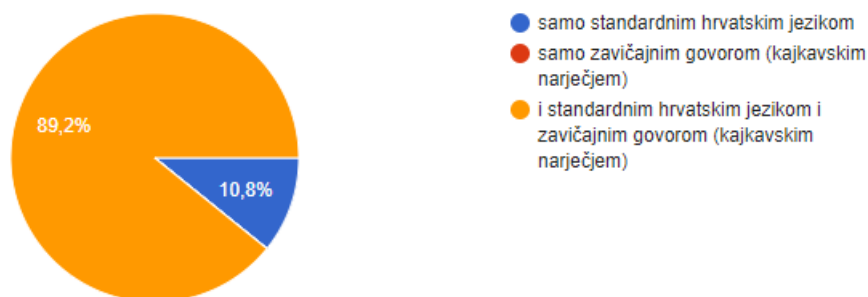
hrvatskog jezika ili kajkavskog narječja u radu s djecom u odgojno-obrazovnoj skupini, u komunikaciji s roditeljima i stručnim timom, prilikom posjeta drugim ustanovama, šetnji i/ili izleta, te u izradi pedagoške dokumentacije. Na svih pet pitanja ispitanici su mogli odabrati jedan od ponuđena tri odgovora, a odgovori su glasili: samo standardnim hrvatskim jezikom; samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem); i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem). Ispitanicima je bilo postavljeno pitanje o korištenju zavičajnoga govora (kajkavskog narječja) u profesionalnim aktivnostima. Profesionalne aktivnosti su: životno-praktične i radne aktivnosti, društvene i društveno-zabavne aktivnosti, umjetničke aktivnosti, aktivnosti raznovrsnog izražavanja i stvaranja, istraživačko-spoznajne aktivnosti, aktivnosti na otvorenom i aktivnosti s kretanjem. Svoje su stavove ispitanici procjenjivali na Likertovoj ljestvici koja se sastojala od pet stupnjeva (1 = nikad, 2 = rijetko, 3 = ponekad, 4 = često, 5 = uvijek). Posljednjih pet pitanja odnosilo se na mišljenje odgojitelja o upotrebi i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnim ustanovama. Ispitanici su svoje stavove procjenjivali na Likertovoj ljestvici koja se sastojala od pet stupnjeva (1 = uopće se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = slažem se, 5 = u potpunosti se slažem).

3.6 Statistička obrada podataka

Statistička obrada rezultata istraživanja napravljena je u programu IBM SPSS Statistics 20. Deskriptivne analize obuhvaćaju frekvencije odgovora, postotak, medijan (Md) te standardnu devijaciju (SD). Budući da nisu ispunjeni svi uvjeti za primjenu parametrijskih metoda, korišteni su Mann-Whitneyev U-test kao zamjena parametrijskom t-testu i Kruskal-Wallisov test kao zamjena parametrijskom testu ANOVA. Mann-Whitneyev U-test mjeri značajnu razliku između dvaju nezavisnih uzoraka (Cohen, Manion i Morrison, 2007). Kruskal-Wallisov test je statistički test koji mjeri značajnu razliku između triju ili više nezavisnih uzoraka (isto).

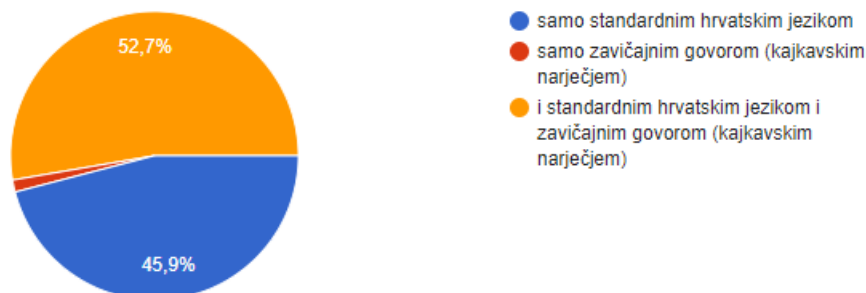
3.7 Rezultati istraživanja

U anketnom upitniku postavljeno je pitanje: *Kojim se govorom koristite u radu s djecom u odgojno-obrazovnoj skupini?* Iz Slike 1 vidljivo je kako je najveći broj ispitanika, njih 66 (89,2%) odgovorio „i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)“. Osam ispitanika (10,8%) odgovorilo je „samo standardnim hrvatskim jezikom“ dok nitko od ispitanika nije odgovorio „samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)“.

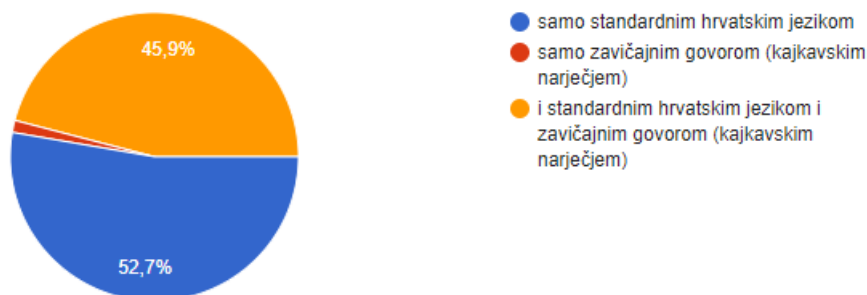
Slika 1. Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite u radu s djecom u odgojno-obrazovnoj skupini?“

Na pitanje *Kojim se govorom koristite u komunikaciji s roditeljima djece?* iz Slike 2 je vidljivo kako je 39 ispitanika (52,7%) odgovorilo „i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)“. Tvrdnju „samo standardnim hrvatskim jezikom“ odabralo je 34 ispitanika (45,9%). Jedan ispitanik odabrao je tvrdnju „samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)“.

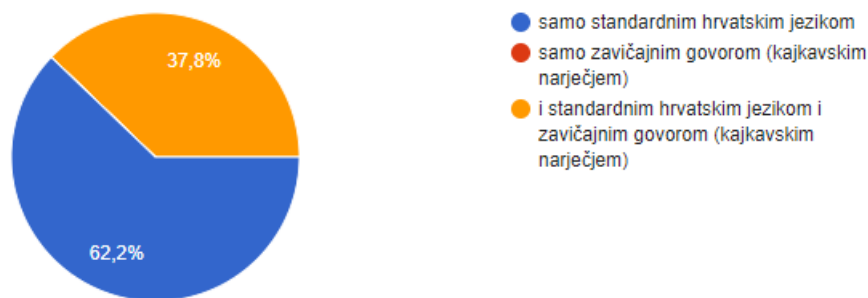
Slika 2. Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite u komunikaciji s roditeljima djece?“

Od 74 ispitanika, na pitanje *Kojim se govorom koristite u komunikaciji sa stručnim timom?* iz Slike 3 vidljivo je kako je njih 39 (52,7%) odabralo je tvrdnju „samo standardnim hrvatskim jezikom“. Odgovor „i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem) odabralo je 34 ispitanika (45,9%). Samo jedan ispitanik je odabrao tvrdnju „samo zavičajnim jezikom (kajkavskim narječjem)“.

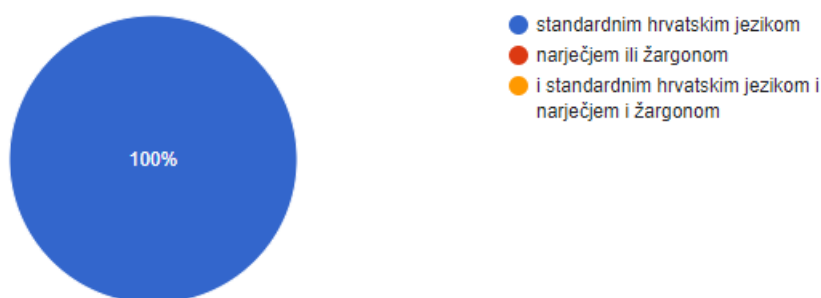
Slika 3. Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite u komunikaciji sa stručnim timom?“

Slika 4 prikazuje odgovore na pitanje *Kojim se govorom koristite tijekom posjeta drugim ustanovama, šetnji i/ili izleta s djecom?* Odgovor „samo standardnim hrvatskim jezikom“ odabralo je 46 ispitanika (62,2%) dok je odgovor „i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)“ odabralo 27 ispitanika (37,8%). Tvrdnju „samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)“ nije odabrao niti jedan ispitanik.

Slika 4. Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite tijekom posjeta drugim ustanovama, šetnji i/ili izleta s djecom?“

Na pitanje *U izradi pedagoške dokumentacije koristite se:* iz Slike 5 vidljivo je kako su svi ispitanici istog stava, odnosno svi ispitanici, njih 74, odabralo je tvrdnju „samo standardnim jezikom“.

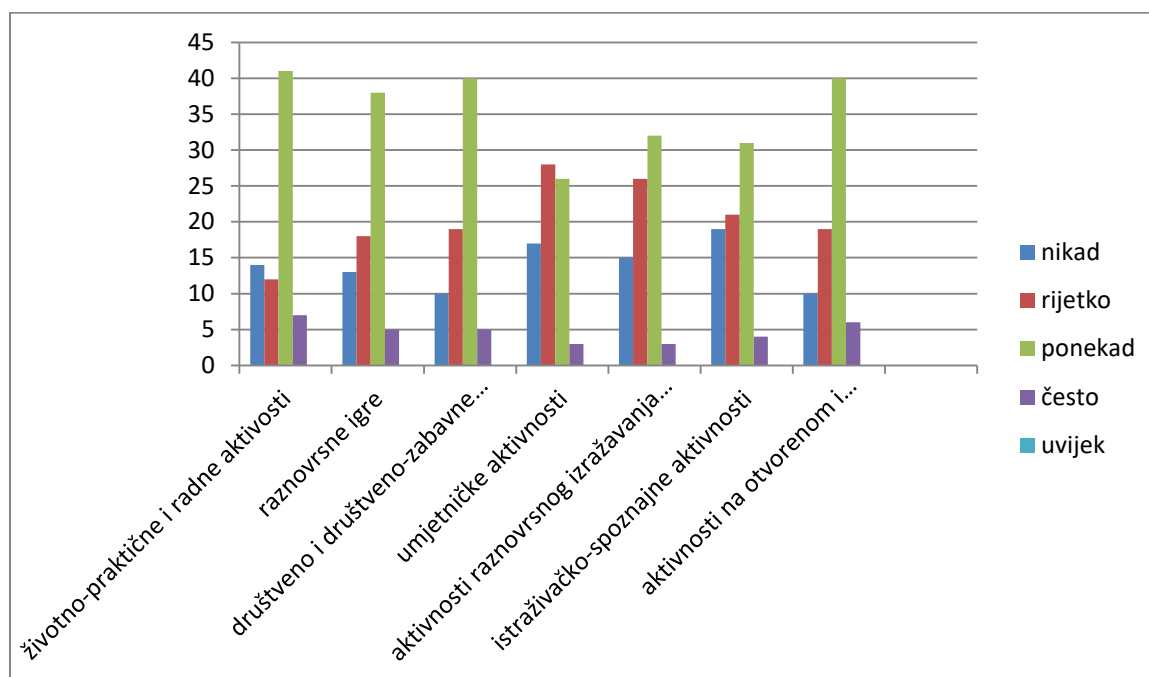

Slika 5. Odgovori na pitanje: „U izradi pedagoške dokumentacije koristite se:“

Slika 6 prikazuje stavove ispitanika na pitanje *Koristite li se zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem) u slijedećim profesionalnim aktivnostima:* Ispitanicima je bilo ponuđeno svih sedam profesionalnih aktivnosti: životno-praktične i radne aktivnosti, raznovrsne igre, društvene i društveno-zabavne aktivnosti, aktivnosti raznovrsnog izražavanja i stvaranja djeteta, istraživačko-spoznajne aktivnosti te aktivnosti na otvorenom i aktivnosti s kretanjem. Za svaku pojedinu aktivnost, ispitanici su na Likertovoj ljestvici izabrali jedan od stupnja slaganja. Stupnjevi su bili u rasponu od 1 do 5 odnosno od nikad do uvijek.

Iz Slike 6 vidljivo je kako nijedan ispitanik u nijednoj profesionalnoj aktivnosti nije odabrao stupanj „uvijek“. U profesionalnoj aktivnosti „umjetničke aktivnosti“ prevladala je tvrdnja „rijetko“ dok u svim ostalim aktivnostima, najveći broj ispitanika odabrao je tvrdnju „ponekad“. Mali broj ispitanika, u profesionalnim aktivnostima izabrao je tvrdnju „često“.

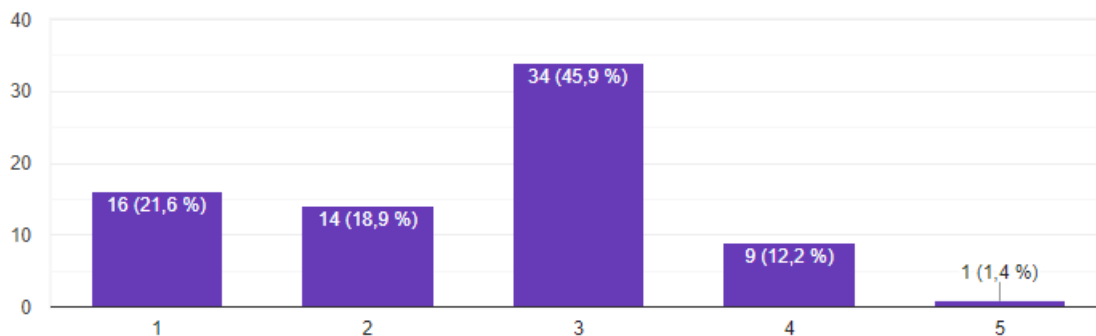
Tvrđnju „nikad“ u svakoj profesionalnoj aktivnosti izabire desetak ispitanika, a najviše ispitanika tu je tvrdnju izabralo kod profesionalne aktivnosti „istraživačko-spoznajne aktivnosti“.

Slika 6. Stavovi ispitanika u pitanju: „Koristite li se zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem) u slijedećim profesionalnim aktivnostima:“

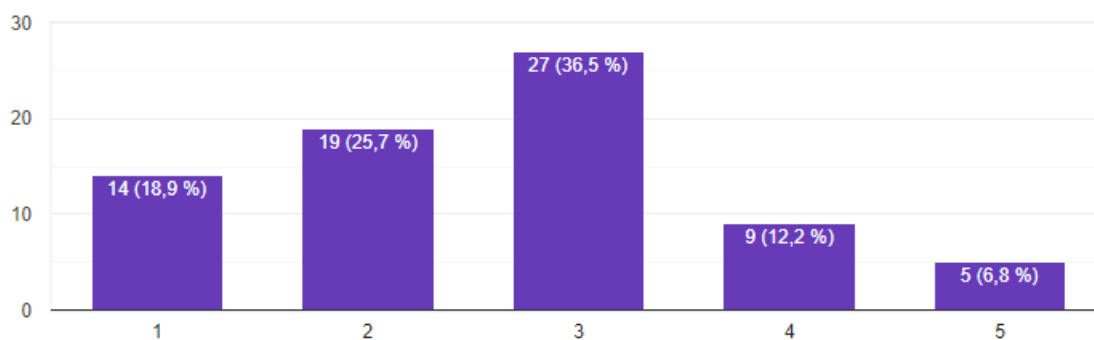
U slijedećim pitanjima, ispitanici su na ponuđene tvrdnje odgovarali na Likertovoj ljestvici u rasponu od 1 do 5 odnosno od u potpunosti se ne slažem do u potpunosti se slažem.

Prva tvrdnja bila je *Narječju, žargonu ili drugim nestandardnim jezičnim izričajima, kao ni uporabi drugih jezika, nije mjesto u javnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi*. Slika 7 prikazuje stavove ispitanika prema zadanoj tvrdnji te je vidljivo kako je najveći broj ispitanika, njih 34 (45,9%), izabrao stupanj „niti se slažem niti se ne slažem“. Manjina ispitanika se sa tvrdnjom slaže ili u potpunosti slaže dok se ostatak sa tvrdnjom ne slaže ili u potpunosti ne slaže.

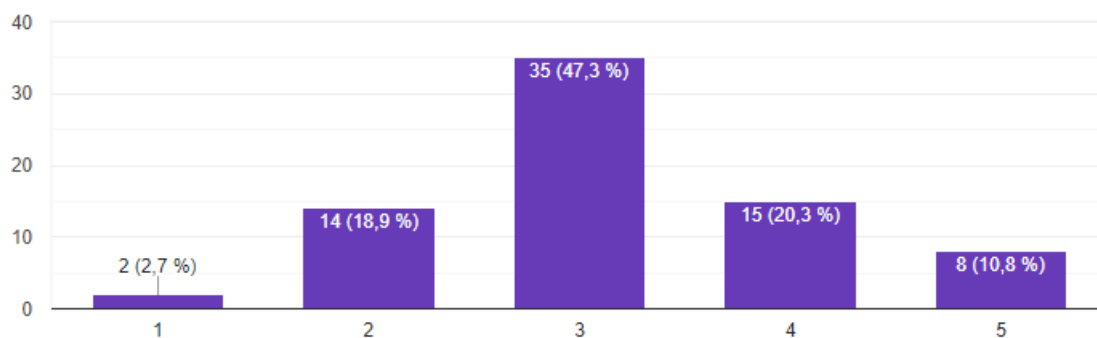
Slika 7. Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Narječju, žargonu ili drugim nestandardnim jezičnim izričajima, kao ni uporabi drugih jezika, nije mjesto u javnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi.“

Druga tvrdnja bila je: *Svatko ima pravo i slobodu izražavati se na radnom mjestu kojim god jezičnim varijetatom.* Kao i u prethodnoj tvrdnji, većina ispitanika odgovorila je „niti se slažem niti se ne slažem“ (N = 27, 36,5%). U manjini su ispitanici s odabranim stupnjevima slažem se i u potpunosti se slažem, dok je više ispitanika nego u prethodnoj tvrdnji odabralo stupnjeve u potpunosti se ne slažem i ne slažem se (N = 33, 44,6%). Zbrojeni stupnjevi u potpunosti se ne slažem i ne slažem se pokazuju mišljenje ispitanika kako se na radnom mjestu ne može izražavati kojim god jezičnim varijetatom želimo.

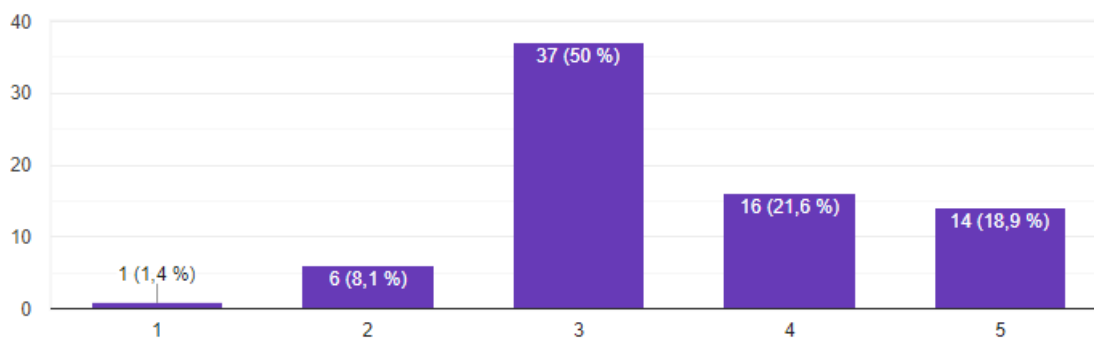
Slika 8. Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Svatko ima pravo i slobodu izražavati se na radnom mjestu kojim god jezičnim varijetatom.“

Treća tvrdnja odnosila se na stavove ispitanika o tvrdnji *Djecu ne treba ispravljati u njihovu jezičnomu izražavanju.* I u ovoj tvrdnji prevladao je stupanj „niti se slažem niti se ne slažem“ (N = 35, 47,3%). Tvrdnje slažem se i u potpunosti se slažem zajedno je izabralo 23 ispitanika (31,1%) dok je tvrdnje ne slažem se i u potpunosti se ne slažem odabralo 16 ispitanika (21,6%), (Slika 9).

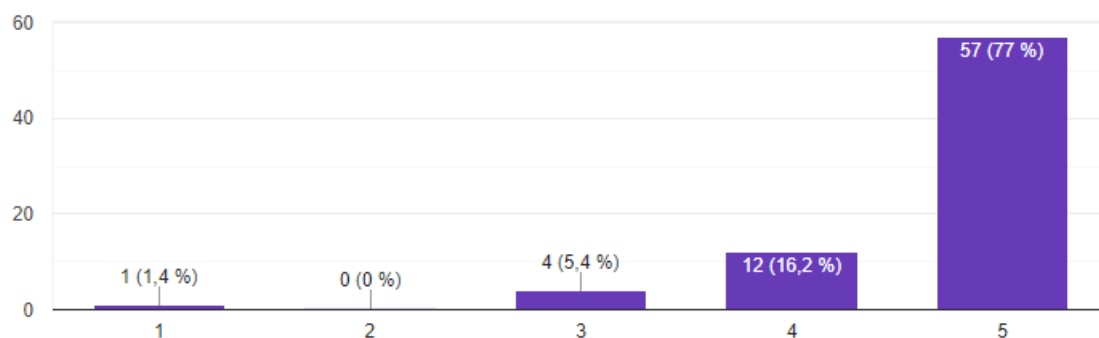
Slika 9. Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Djecu ne treba ispravljati u njihovu jezičnomu izražavanju.“

Četvrta tvrdnja glasila je: *Hrvatski su dijalekti ugroženi pa u područjima u kojima se koriste treba djecu poticati na dijalektnu komunikaciju.* Stupanj „niti se slažem niti se ne slažem“ prevladao je i u ovoj tvrdnji (N = 37, 50%), (Slika 10). Manjina ispitanika odabrala je stupnjeve u potpunosti se ne slažem i ne slažem se. Kada se zbroje stupnjevi slažem se i u potpunosti se slažem dobije se rezultat u kojem 30 ispitanika (40,5%) smatra kako djecu treba poticati na dijalektnu komunikaciju u područjima u kojima se dijalekt koristi, a sve zbog toga što su hrvatski dijalekti ugroženi.

Slika 10. Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Hrvatski su dijalekti ugroženi pa u područjima u kojima se koriste treba djecu poticati na dijalektnu komunikaciju.“

Posljednja, peta, tvrdnja glasila je: *Način izražavanja (dijalektno ili standardno) treba znati uskladiti s komunikacijskom situacijom:* Tek je jedan ispitanik odabrao stupanj u potpunosti se ne slažem, dok stupanj ne slažem se nije odabrao niti jedan ispitanik (Slika 11). Stupanj niti se slažem niti se ne slažem, u ovoj tvrdnji, odabralo je tek 4 (5,4%) ispitanika. Dvanaest ispitanika (16,2%) odabralo je stupanj slažem se, dok je većina ispitanika odabralo stupanj u potpunosti se slažem (N = 57,77%).

Slika 11. Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Način izražavanja (dijalektno ili standardno) treba znati uskladiti s komunikacijskom situacijom:“

Nakon dosad provedene analize vidljivo je kako se ispitanici u svom radu koriste i hrvatskim standardnim jezikom i kajkavskim narječjem, iako korištenje hrvatskog standardnog jezika prevladava. Kako bi se provjerile hipoteze postavljene na početku radu, provedena je i detaljnija statistička analiza.

Hipoteza 1.: Odgojitelji u dječjim vrtićima na području Podravine u svom se radu više koriste standardnim hrvatskim jezikom negoli kajkavskim narječjem.

Hipoteza 1 provjerena je tako što su u analizu uzeti svi ispitanici koji su sudjelovali u anketi, njih 74. Tvrdnje iz 5 pitanja, koje pokazuju korištenje hrvatskog standardnog jezika ili pak korištenje kajkavskog narječja, zbrojene su. Svih 5 pitanja imalo je po 3 tvrdnje koje su u svakom pitanju glasile jednako: samo standardnim hrvatskim jezikom; samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem) i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem). Navedene tvrdnje odnosile su se na korištenje kajkavskog narječja i standardnog hrvatskog govora u odgojno-obrazovnom radu s djecom, u komunikaciji s roditeljima, stručnim suradnicima, prilikom šetnji i/ili te kod pisanja pedagoške dokumentacije. Nakon obrađenih podataka, vidljivo je da se odgojitelji na području Podravine u svom radu više koriste hrvatskim standardnim jezikom negoli kajkavskim narječjem te je 1. hipoteza potvrđena.

Hipoteza 2: Odgojitelji stariji od 45 godina više se koriste kajkavskim narječjem u svom radu nego odgojitelji mlađi od 45 godina. Kako bi se provjerila razlika u uporabi kajkavskog narječja kod odgojitelja starijih i mlađih od 45 godina korišten je Mann-Whitneyev U-test.

Tablica 6. Odgojitelji stariji i mlađi od 45 godina i korištenje kajkavskog narječja

Odgojitelji	Dob ispitanika	<i>N</i>	<i>Srednji rang</i>	<i>p</i>
stariji i mlađi	20-44	57	38.74	
od 45 godina i korištenje kajkavskog narječja.	45-69	17	33.35	0.352

Za provjeru hipoteze 2 dob ispitanika grupirana je u dvije skupine: od 20 do 44 godine te od 45 do 69 godina. Zbrojene su tvrdnje iz 5 pitanja u kojima su odgojitelji mogli izabrati jednu od ponuđene 3 tvrdnje. U svih 5 pitanja tvrdnje su glasile jednako: samo standardnim hrvatskim jezikom; samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem); i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem). Navedene tvrdnje odnosile su se na uporabu kajkavskog narječja i standardnog hrvatskog govora u odgojno-obrazovnom radu s djecom, u komunikaciji s roditeljima, stručnim suradnicima, prilikom šetnji i/ili te kod pisanja pedagoške dokumentacije.

Iz tablice 6 vidljivo je kako ne postoji statistički značajna razlika među dvjema dobnim skupinama, što znači da se odgojitelji, bez obzira na godine života, u sličnoj mjeri koriste kajkavskim narječjem u svome radu. Svakako, promatrajući rezultate treba uzeti u obzir veći broj ispitanika u dobi od 20 do 44 godine nego u dobi od 45 do 69 godine.

Hipoteza 3: Ne postoji razlika u korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo odgojitelja. Kako bi se provjerila razlika u korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo odgojitelja korišten je Kruskal-Wallisov test i Medijan test.

Tablica 7. Korištenje kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo

Korištenje kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo.	Radno iskustvo (u godinama)			Md	p
	iskustvo (u godinama)	N	Srednji rang		
	0-5	22	27.89	3,00	0.304
	6-10	10	43.50		
	11-15	8	40.19		
	16-20	12	47.25		
	21-25	11	40.36		
	26-30	5	33.70		
	31-35	3	39.00		
	36-40	3	36.17		

Tablica 8. Frekvencije odgovora o korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo odgojitelja

	Radno iskustvo (u godinama)							
	0-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40
>Md	5	7	4	8	7	2	2	2
<=Md	17	3	4	4	4	3	1	1

Za provjeru hipoteze 3 zbrojene su tvrdnje u kojima su ispitanici procjenjivali korištenje kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima (životno-praktične i radne aktivnosti; raznovrsne igre; društvene i društveno-zabavne aktivnosti; umjetničke aktivnosti; aktivnosti raznovrsnog izražavanja i stvaranja djeteta; istraživačko-spoznajne aktivnosti; aktivnosti na otvorenom i aktivnosti s kretanjem) na Likertovoj ljestvici koja se sastojala od 5

stupnjeva (od nikad do uvijek). Zbrojene tvrdnje stavljene su u odnos s godinama radnog iskustva ispitanika.

Iz tablice 7 vidljivo je kako ne postoji statistički značajna razlika u korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo ispitanika. Centralna vrijednost (*Md*) je 3,00 odnosno odgovor „ponekad“ te je iz tablice 8 vidljivo kako su ispitanici do 5 godina radnog iskustva odgovorili slabije ili jednako od centralne vrijednosti, što znači da upotrebljavaju kajkavsko narječje u profesionalnim aktivnostima ponekad, rijetko ili nikad, no valja napomenuti kako je u toj skupini bilo najviše ispitanika. Ispitanici s radnim iskustvom od 6 do 10 godina, 16 do 25 godina te 31 do 40 godina odgovorili su više od medijana, što znači da se često koriste kajkavskim narječjem u profesionalnim aktivnostima.

Hipoteza 4: Odgojitelji smatraju poželjnim korištenje i njegovanje hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnom radu.

Tablica 9. Odgojitelji i korištenje i njegovanje hrvatskih narječja

Odgojitelji i korištenje i njegovanje hrvatskih narječja	Ispitanici	<i>N</i>	<i>Md</i>
	Svi odgojitelji (ženski spol)	74	3,00

Za provjeru hipoteze 4 zbrojene su tvrdnje iz 5 pitanja u kojima su ispitanici na Likertovoj ljestvici od 1 do 5 (od u potpunosti se ne slažem do u potpunosti se slažem), procjenjivali svoje stavove o korištenju i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnom radu. Tvrdnje su glasile: *Narječju, žargonu ili drugim nestandardnim jezičnim izričajima, kao ni uporabi drugih jezika, nije mjesto u javnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi; Svatko ima pravo i slobodu izražavati se na radnom mjestu kojim god jezičnim varijetatom; Djecu ne treba ispravljati u njihovu jezičnomu izražavanju; Hrvatski dijalekti su ugroženi pa u područjima u kojima se koriste treba djecu poticati na dijalektnu komunikaciju; Način izražavanja (dijalektno ili standardno) treba znat uskladiti s komunikacijskom situacijom.* Zbrojene tvrdnje stavljene su odnos sa svim ispitanicima ankete te su pokazale neutralan stav ispitanika o korištenju i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnom radu.

3.8 Rasprava

Ovim istraživanjem nastojao se dobiti uvid u korištenje i upotrebu dijalektnog (kajkavskog) izražavanja u odgojno-obrazovnom radu odgojitelja na području Podravine. Ispitalo se koriste li odgojitelji u svom radu više kajkavsko narječje ili standardni hrvatski jezik te kojim se izričajem služe u komunikaciji s roditeljima, stručnim suradnicima i prilikom posjeta, šetnji i/ili izleta te prilikom pisanja pedagoške dokumentacije. Ispitalo se i korištenje kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima te mišljenje odgojitelja o upotrebi i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnim ustanovama. Također, željelo se ispitati postoji li razlika u korištenju kajkavskog narječja s obzirom na dob ispitanika, radno iskustvo i područje Podravine iz kojeg odgojitelji dolaze.

Prva hipoteza glasila je: *Odgojitelji u dječjim vrtićima na području Podravine u svom se radu više koriste standardnim hrvatskim jezikom negoli kajkavskim narječjem.* Iako je u analizi odgovora vidljivo kako su ispitanici odabirali i korištenje standardnog jezika i zavičajnog govora (kajkavskog narječja), analiza podataka pokazala je kako u svom odgojno-obrazovnom radu odgojitelji više koriste hrvatski standardni jezik.

Odgojitelji stariji od 45 godina više se koriste kajkavskim narječjem u svom radu nego odgojitelji mlađi od 45 godina bila je druga hipoteza. Statistička značajnost pri provjeri ove hipoteze jednaka je 0,352 i time se ova hipoteza odbacuje. Bez obzira na godine života, ne postoji razlika u korištenju kajkavskog narječja u radu odgojitelja. Valja napomenuti kako je anketi pristupilo značajno više odgojitelja mlađih od 45 godina.

Treća hipoteza glasila je: *Ne postoji razlika u korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo odgojitelja.* Rezultati su pokazali kako je statistička značajnost pri provjeri ove hipoteze jednaka 0,304 stoga se hipoteza odbacuje. Bez obzira na radno iskustvo odgojitelja nema razlike u korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima. Medijan odgovora iznosio je 3, tj. ispitanici se ponekad koriste kajkavskim narječjem u profesionalnim aktivnostima. Prema frekvencijama odgovora, ispitanici od 0 do 5 godina radnog iskustva odgovorili su slabije ili jednako od centralne vrijednosti što znači da upotrebljavaju kajkavsko narječje u profesionalnim aktivnostima ponekad, rijetko ili nikad, no valja napomenuti kako je u toj skupini bilo najviše ispitanika. Ispitanici s radnim iskustvom od 6 do 10 godina, 16 do 25 godina te 31 do 40 godina odgovorili su više od medijana, što znači da se često koriste kajkavskim narječjem u profesionalnim aktivnosti.

Odgojitelji smatraju poželjnim korištenje i njegovanje hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnoj ustanovi, bila je četvrta i posljednja hipoteza. Medijan odgovora iznosio je 3, tj. ispitanici su na navedene tvrdnje odgovarali niti se slažem niti se ne slažem. Taj je nalaz dosta neutralan, za razliku od nalaza Lazarić, Drandić i Bruner (2020) koje su provele istraživanje na temu „Zavičaj u odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi“ gdje se je nekoliko pitanja odnosilo i na njegovanje, poticanje i uporabu zavičajnog govora u radu s djecom predškolske dobi. Autorice su došle do zaključka kako odgojitelji potiču izražavanje djece zavičajnim govorom.

Već je i u samom uvodu navedeno kako se od odgojitelja traži uzoran standardnojezični govor, no i govor koji njeguje vrijednosti kulturne i jezične baštine te identiteta. Stoga, odrasli, naročito roditelji i odgojitelji koji najviše vremena provode s djecom, moraju djeci biti dobar govorni model i govoriti pravilno (Rade, 2005). Odgojitelj prepoznaje komunikacijsku situaciju te se ovisno o njoj priklanja malo standardnomu, a malo dijalektnom načinu komuniciranja s djecom. Možemo reći kako je ovaj navod i razmišljanje potvrdilo i ovo istraživanje. Iako je istraživanje pokazalo veće korištenje standardnog govora odgojitelja u odgojno-obrazovnom radu, odgovori su ipak bili dosta neutralni što nas dovodi do zaključka kako odgojitelji povremeno koriste kajkavsko narječje u svom radu te iako dosta neutralni pri odgovorima o njegovanju i upotrebi hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnoj ustanovi, kajkavsko narječje njeguju i upotrebljavaju u svom radu.

Ovo istraživanje, svjesni smo, ima i brojna ograničenja. Prije svega, uzorak ispitanika bio je relativno mali, nije bilo nijednog muškog ispitanika te, premda je istraživanje bilo namijenjeno za sva mjesta u Koprivničko-križevačkoj županiji koja imaju vrtić, u nekim mjestima nije bilo nijednog ispitanika. Stoga je preporuka provesti ovo istraživanje na većem broju ispitanika te u svim mjestima Koprivničko-križevačke županije kako bi rezultati bili precizniji i točniji.

4 ZAKLJUČAK

Odgojitelji su, uz roditelje, osobe koje najviše vremena provode s djecom stoga je njihova uloga u rastu i razvoju djece od iznimne važnosti. Odgojitelji su djeci model u svim područjima razvoja, pa tako i u razvoju govora i komunikacije. Oni moraju imati razvijene potrebne komunikacijske vještine i sposobnosti kako bi mogli ostvariti dobru suradnju, ne samo s djecom, već i njihovim roditeljima, a isto tako i sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

Hrvatski standardni jezik službeni je u Republici Hrvatskoj i jezik je koji se koristi u odgojno-obrazovnim ustanovama i u samom odgojiteljskom radu. Ipak, brojne su komunikacijske okolnosti u kojima odgojitelji posežu i za nestandardnim izričajima, odnosno za dijalektnim govorom. Jedna od njih je komunikacija u svrhu njegovanja zavičajne baštine i identiteta. Sam *Nacionalni kurikulum* ističe da, iako se djetetov identitet izgrađuje u „građanina svijeta“, potrebno je sačuvati nacionalni identitet, društvenu, moralnu, jezičnu i duhovnu baštinu.

Odgojitelj sudjeluje u razvoju djetetova govora te pomaže djetetu u razvoju komunikacijskih vještina. Zajednički rad na različitim aktivnostima, ali prvenstvo igra, prilika su za poticanje i razvoj djetetova govora i komunikacije. U svom radu odgojitelj se prvenstveno koristi hrvatskim standardnim jezikom, no poštujući identitet i okruženje u kojem dijete odrasta, odgojitelj se, s obzirom na komunikacijsku situaciju, djetetu povremeno obraća i dijalektnim načinom.

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju u većoj mjeri korištenje hrvatskog standardnog jezika u radu odgojitelja u dječjim vrtićima u Podravini, točnije Koprivničko-križevačkoj županiji. Iako analiza odgovora prikazuje često neutralne odgovore i mišljenja o upotrebi kajkavskog narječja u odgojno-obrazovnom radu, ipak je korištenje hrvatskog standardnog jezika češće, no isto tako neutralni odgovori daju podatak kako se odgojitelji koriste i kajkavskim narječjem u svom radu. S obzirom na dob i radno iskustvo odgojitelja ne postoji značajna razlika u korištenju kajkavskog narječja dok su odgovori bili veoma neutralni u tvrdnjama o korištenju i njegovanju hrvatskih narječja u odgojno-obrazovnom radu.

Dječji vrtići javne su ustanove, stoga u njima treba govoriti hrvatskim standardnim jezikom. No kako bi odgojitelji bili djetetu vjerodostojni uzori za izgradnju stava o vrijednosti zavičajne baštine, govora i identiteta, oni sami trebaju imati pozitivan stav prema narječju, prihvaćati narječje i njegovati ga u radu s djecom. Zaključno, odgojitelj djeci treba biti uzor u uporabi hrvatskoga standardnog jezika, no narječja se ne treba sramiti već se prema njemu

treba odnositi pozitivno i koristiti se njime u komunikacijskim situacijama u kojima je to primjereno. Na taj se način djecu uči poštovati i njegovati jezičnu baštinu zavičaja.

LITERATURA

1. Apel, K., Masterson, J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine*. Lekenik: Ostvarenje.
2. Bašić, J., Hudina, B., Koller-Trbović, N., Žižar, A. (2005). *Integralna metoda: priručnik za odgajatelje i stručne suradnike u predškolskim ustanovama*. Zagreb: Alinea.
3. Blaži, D. (1994). Utjecaj okoline na razvoj govora u djece. *Defektologija*, 20 (2), 63-67. <https://hrcak.srce.hr/108627>
4. Brajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Bratanić, M. (1993). *Mikro-pedagogija, interakcijsko komunikacijski aspekt odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Zagreb: Naklada Slap.
7. Guberina, P. (1991). Preduvjeti govorne komunikacije. *Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu*, 18 (1), 35-45. <https://hrcak.srce.hr/74311>
8. Kinder, I. (2014). Komunikacija odgojitelj – dijete. Datum preuzimanja: 08. 09. 2021.: <http://www.dvds.hr/pdf/komunikacija.pdf>
9. Lazarić, L., Drandić, D., Bruner, A. (2020). Zavičaj u odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi. *Knowledge*, 40 (1), 361-366. <https://www.bib.irb.hr/1076806>
10. Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. *Odgojne znanosti*, 9 (1), 135-150. <https://hrcak.srce.hr/20837>
11. Ljubešić, M., Capanec, M. (2012). Rana komunikacija: u čemu je tajna? *Logopedija*, 3 (1), 35-45. <https://www.bib.irb.hr/534963>
12. Milanović, M. i sur. (2014). *Pomozimo im rasti: priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
13. Miljak, A. (1987). *Uloga komunikacije u razvoju govora djece predškolske dobi*. Zagreb: Školske novine.
14. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta [MZO]. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Datum preuzimanja: 09. 09. 2021.: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fmzo.gov.hr%2FUserDocsImages%2Fdokumenti%2FObrazovanje%2FPredskolski%2FNacionalni%2520kurikulum%2520za%2520rani%2520i%2520predskolski%2520o>

dgoj%2520i%2520obrazovanje%2520NN%252005-
2015.pdf&cLen=506718&chunk=true

15. Patekar, J. (2015). Prijedlozi rješenja pravopisnih nedoumica u vođenju pedagoške dokumentacije. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 156 (4), 477-493. <https://hrcak.srce.hr/166217>
16. Pavličević-Franić, D. (2007). Standardnojezična normativnost i/ili komunikacijska funkcionalnost u procesu usvajanja hrvatskoga jezika. U M. Česi, M. Barbaroša-Šikić (Ur.) *Komunikacija u nastavi hrvatskog jezika: suvremeni pristupi poučavanju u osnovnim i srednjim školama* (str. 34-49). Mjesto izdavanja: Jastrebarsko.
17. Petz, B. (2006). *Uvod u psihologiju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
18. Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik, materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
19. Šagud, M. (2015). Komunikacija odgajatelja i djece u igri i strukturiranim aktivnostima. *Školski vjesnik : časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 64 (1), 91-111. <https://hrcak.srce.hr/143872>
20. Tatković, N., Diković, M., Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
21. Vignjević, J. (2020). Upute za dobar govor u odgajanju i obrazovanju – Nadahnute Kvintilijanovim i Marulićevim mislima. *Nova prisutnost : časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, XVIII (2), 325-338. <https://hrcak.srce.hr/241365>
22. Vivodinac, Ž. (2008). Djeca suradnici. *Školski vjesnik : časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 57 (1.-2.), 153-163. <https://hrcak.srce.hr/82622>
23. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju NN 10/97 (NN 98/19). Datum preuzimanja: 09. 09. 2021. s <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik

Poštovane kolegice i poštovani kolege!

Za potrebe izrade diplomskog rada „Odgojiteljev govor između standardnoga i zavičajnoga“ na studiju Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, provodi se istraživanje kojim se želi utvrditi upotreba standardnoga i zavičajnoga govora u odgojiteljevu radu.

Sudjelovanje u ovom upitniku anonimno je, a rezultati će biti korišteni samo u svrhu provođenja ovog istraživanja. Za ispunjavanje upitnika bit će Vam potrebno 10 minuta.

Unaprijed Vam hvala na sudjelovanju!

1. Spol:

- M
- Ž

2. Vaša dob:

- 20-24
- 25-29
- 30-34
- 35-39
- 40-44
- 45-49
- 50-54
- 55-59
- 60-64
- 65-69

3. Radno iskustvo:

- 0-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40

4. U kojem se mjestu nalazi vrtić u kojem radite?

- Drnje
- Đelekovec
- Đurđevac
- Ferdinandovac
- Gola
- Hlebine
- Kalinovac
- Kloštar Podravski
- Koprivnički Bregi
- Koprivnički Ivanec
- Koprivnica
- Legrad
- Molve
- Novigrad Podravski
- Novo Virje
- Peteranec
- Podravske Sesvete
- Rasinja
- Reka
- Sigetec
- Virje
- Ždala

5. Kojim se govorom koristite u radu s djecom u odgojno obrazovnoj skupini?

- samo standardnim hrvatskim jezikom
- samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)
- i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)

6. Kojim se govorom koristite u komunikaciji s roditeljima djece?

- samo standardnim hrvatskim jezikom
- samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)
- i standardni hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)

7. Kojim se govorom koristite u komunikaciji sa stručnim timom?
- samo standardnim hrvatskim jezikom
 - samo zavičajnim govor (kajkavskim narječjem)
 - i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)
8. Kojim se govorom koristite tijekom posjeta drugim ustanovama, šetnji i/ili izleta s djecom?
- samo standardnim hrvatskim jezikom
 - samo zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)
 - i standardnim hrvatskim jezikom i zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem)
9. U izradi pedagoške dokumentacije koristite se:
- standardnim hrvatskim jezikom
 - narječjem ili žargonom
 - i standardnim hrvatskim jezikom i narječjem i žargonom
10. Koristite li se zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem) u slijedećim profesionalnim aktivnostima?

	nikad	rijetko	ponekad	često	uvijek
Životno-praktične i radne aktivnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Raznovrsne igre	☐	☐	☐	☐	☐
Društveno i društveno-zabavne aktivnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Umjetničke aktivnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivnosti raznovrsnog stvaranja i izražavanja djeteta	☐	☐	☐	☐	☐

Istraživačko- spoznajne aktivnost	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivnosti na otvorenom i aktivnosti s kretanjem	☐	☐	☐	☐	☐

11. Narječju, žargonu ili drugim nestandardnim jezičnim izričajima, kao ni uporabi drugih jezika, nije mjesto u javnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi:

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

12. Svatko ima pravo i slobodu izražavati se na radnom mjestu kojim god jezičnim varijetatom:

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

13. Djecu ne treba ispravljati u njihovu jezičnomu izražavanju:

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

14. Hrvatski su dijalekti ugroženi pa u područjima u kojima se koriste treba djecu poticati na dijalektnu komunikaciju:

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

15. Način izražavanja (dijalektno ili standardno) treba znati uskladiti s komunikacijskom situacijom:

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

POPIS TABLICA I SLIKA

Tablica 1 – Dob ispitanika.

Tablica 2 – Broj ispitanika do 44 godine života i nakon 45 godina života.

Tablica 3 – Radno iskustvo ispitanika (u godinama).

Tablica 4 – Mjesto rada ispitanika.

Tablica 5 – Područje Podravine u kojem ispitanici rade.

Tablica 6 – Odgojitelji stariji i mlađi od 45 godina i korištenje kajkavskog narječja.

Tablica 7 – Korištenje kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo.

Tablica 8 – Frekvencije odgovora o korištenju kajkavskog narječja u profesionalnim aktivnostima s obzirom na radno iskustvo.

Tablica 9 – Odgojitelji i korištenje i njegovanje hrvatskih narječja.

Slika 1. – Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite u radu s djecom u odgojno-obrazovnoj skupini?“

Slika 2. – Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite u komunikaciji s roditeljima djece?“

Slika 3. – Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite u komunikaciji sa stručnim timom?“

Slika 4. – Odgovori na pitanje: „Kojim se govorom koristite tijekom posjeta drugim ustanovama, šetnji i/ili izleta s djecom?“

Slika 5. – Odgovori na pitanje: „U izradi pedagoške dokumentacije koristite se:“

Slika 6. – Stavovi ispitanika u pitanju: „Koristite li se zavičajnim govorom (kajkavskim narječjem) u slijedećim profesionalnim aktivnostima:“

Slika 7. – Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Narječju, žargonu ili drugim nestandardnim jezičnim izričajima, kao ni uporabi drugih jezika, nije mjesto u javnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi.“

Slika 8. – Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Svatko ima pravo i slobodu izražavati se na radnom mjestu kojim god jezičnim varijetatom:“

Slika 9. – Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Djecu ne treba ispravljati u njihovu jezičnomu izražavanju:“

Slika 10. – Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Hrvatski su dijalekti ugroženi pa u područjima u kojima se koriste treba djecu poticati na dijalektnu komunikaciju.“

Slika 11. – Stavovi ispitanika o tvrdnji: „Način izražavanja (dijalektno ili standardno) treba znati uskladiti s komunikacijskom situacijom:“

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Ja, Martina Petras, izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojega rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)